

Edebiyat – Türkiye bilen Eýranyň arasyndaky uly köpri

Category: Kitapcy, Söhbetdeşlik, Sözler

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Edebiyat – Türkiye bilen Eýranyň arasyndaky uly köpri
EDEBIYAT; TİRKIYE İLE İRAN ARASINDAKİ BÜYÜK KÖPRÜ

İranlı yazarların kitaplarını Farsça'dan Türkçe'ye çeviren Farsça Dil ve Edebiyatı mezunu Zeynep Ekşi Özel iki ülke arasındaki bağın daha da güçlenmesi için önemli bir rol üstlenmiştir.

Azar MAHDAVAN: Omuz omuza vererek aynı tarihi dönemlerden geçip kültürel ve toplumsal açıdan birçok ortak noktaya sahip olan İran ile Türkiye'de yaşayan insanları birbirine daha da yakınlaştıran en büyük bağ hiç şüphesiz edebiyattır.

Bu yönde İranlı yazarların kitaplarını Farsça'dan Türkçe'ye çeviren Farsça Dil ve Edebiyatı mezunu Zeynep Ekşi Özel söz konusu bağın daha da güçlenmesi için önemli bir rol üstlenmiştir.

"İlk M.Ü. İlahiyat Fakültesi'nde üniversite eğitime başladım. 0 dönemde Ney ve sözlerini anlamasam da Farsça Mevlevî Ayînlerine olan ilgim beni Farsça'ya yönlendirdi. İki yıllık İlahiyat eğitimimin ardından tekrar sınava girip Fars Dili ve Edebiyatı okumaya karar verdim." diyen Zeynep Ekşi Özel'in Mehr Haber Ajansı'na verdiği röportajı aşağıda okuyabilirsiniz.

– Neden Fars edebiyatına ait eserleri Türkçe'ye çevirmeye karar verdiniz?

– Küçük yaşlardan itibaren Dünya Klasiklerine ve bizi onlarla buluşturan çevirmenlerine karşı bir sempati vardı. Çeviri yapmayı gerçekten çok seviyorum ve sevdiğim farklı kültürlerin buluşmasında küçük bir katkı oluyorsa ne mutlu!

– Çevirmek için seçtiğiniz Farsça kitapların özellikleri nelerdir?

– Türk ve İran halkı benzer dönemler yaşamış ve tüm farklılıklarına rağmen Doğu-Batı arasında gel gitler yaşayan iki toplum. İran öykülerini okudukça bunu daha çok fark ettim ve “İran Öyküleri Seçkisi” için, Hasan Mîrâbidînî’nin derlediği iki ciltlik bir öykü seçkisinden, İran toplumunu daha iyi tanıttığını düşündüğüm öyküleri tekrar derledim; mesela seçkideki yazarlardan Celâl Âl-i Ahmed, Kutlu Tören hikayesinde, 1936 yılında baş örtüsünün yasaklandığı Keşf-i Hicâb (Kashf-e Hijab) dönemini bir çocuğun gözünden, mizahi bir üslupla anlatır. Bizim ülkemizde de benzer yasak dönemleri oldu. Mahmud İtimadzade’nin Mohre-i Mâr hikayesi ise örneğin mitolojiktir. İlgi çekeceğini düşünerek onu da bu seçki için tercüme ettim.

– Ünlü İranlı yazar Celal Al-i Ahmed’in yazdığı “Azrail’in Vilayetine Yolculuk” kitabını çevirmenizin özel bir nedeni var mı?

– Azrail’in Vilâyetine Yolculuk isimli kitabı sevgili Zeynep Akçora ile tercüme ettik. Sosyalist İranlı yazar Celâl Âl-i Ahmed’in gözüyle İsrail’in kuruluş yıllarını anlattığı bu gezi notları o dönemi anlamak adına çok önemli belgeler ve bilgiler içeriyor. Filistin davasını doğru tanımlamak adına önemli bir kitap.

– Mustafa Mestur’un kitaplarıyla eserlerine ilgi duymanızın nedeni ne?

– Mustafa Mestur’un öykü kurgusunu beğeniyorum. Sıradan bir olayda, aniden fantastik öykülerde karşılaşabileceğiniz bir akış devreye giriyor. Ve bu doğal- fantastik akışa derin bilinç akışı da eşlik edebiliyor.

– Azerbaycan medyasında da yayınlanan Mustafa Mestur ile yaptığınız röportaj hakkında bize bilgi verir misiniz?

– Mustafa Mestur’la yazma hevesi, çocukluğu, öykü karakterleri, İran’da yazar olmak ile alakalı “Nihayet Dergisi” için bir söyleşi yapmıştık. Söyleşinin Azarbaycan medyası için de tercüme edilmesine memnun olduk.

* Twitter hesabınızda İranlı iki yazar Ghazaleh Alizadeh ve Sadık Hidayet’i çok sevdiğinizi yazmışsınız. Bu iki yazarı diğerlerinden ayırarak ilgi duymanıza sebep olan özellikler nelerdir?

– Ben Ghazaleh Alizadeh ile bu seçkiyi çevirirken tanıştım. Bu seçkide beni en çok etkileyen yazar oldu diyebilirim.

Öykülerinde kullandığı ironinin ardındaki derin hüznü etkileyici. Annesi de yazar olan ve edebiyat mahfillerinde büyüyen Ghazaleh, Fransa Sorbonne Üniversitesi’nde Doktora yaparken tezini Hz. Mevlana üzerine yazmaya karar verir. Çocukluğundan beri hep mistik arayışları olmuş, Şecere-i Tayyibe gibi öykülerinde bu irfânî atıflar hissediliyor. Ömrünün son yıllarında kansere yakalanıyor ve kendini bir ağaca asarak intihar ediyor. Sadık Hidâyetin de Budizm üzerinden bir mistik arayış içinde olması ve sonuçta intihar etmesi, ikisinin de öykülerine sinen hayat karşısındaki bu nahiflikleri etkilemişti beni.

– Gelecek günlerde hangi İranlı yazarlar ve hangi eserleri Türkçe’ye çevirmeyi amaçlıyorsunuz?

– Ben aslında başta da dediğim gibi özellikle Tasavvufî eserlere olan ilgim yüzünden Farsça’ya yöneldim. Nasip olursa Doktora tezimde karşılaştırmalı Farsça-Türkçe Mesnevî şerhleri üzerine çalışmayı düşünüyorum. Bundan sonraki tercümelerim de muhtemelen bu minvâlde olur.

– Farsça ve Türkçe edebiyatları arasındaki bağı nasıl yorumluyorsunuz?

– Bir çok ortak deyim ve kelimeye sahip olan bu iki dil birbirini hep bütünlemiş. Tıpkı Hâfız Şîrâzî’nin Farsça

Dîvanı'nın Sûdî tarafından Türkçe şerh edilmesi ve bu şerhin muteber bulunup İsmet Settârzâde tarafından tekrar Farsça'ya tercüme edilmesi gibi.

– İran'da Hafız, Sadi ve Şehriyar gibi pek ünlü ve popüler şairlerin eserlerine de ilgi duyuyor musunuz?

– Hâfız'ın gazellerinde İrfânî boyut çok kuvvetli:

در ازل پرتو حسنت ز تجلی دم زد
عشق پیدا شد و آتش به همه عالم زد

“Ezelde Cemâlinin nuru vurdu da
Doğdu aşk âlemi yaktı kavurdu”

Hâfız Uzmanı Kavoos Hasanli hocamız “Hâfız bir aynadır, herkes onda kendini görür” demişti. Hâfız'ı, Türk Dünyasının sesi olması adına Şehrîyârı, hikmetli öğütleri ile Sâ'dî'yi de çok seviyorum. Kim bilir belki bir gün onların eserleri üzerine de çalışmak nasip olur.

– İran'ı ziyaret ettiniz mi? Tahran'da düzenlenen büyük kitap fuarını yakından gezdiniz mi?

– Evet bir kaç kez İran'a gittim. Özellikle İsfahan'ı çok seviyorum. Bu yıl kitap fuarına katıldım. Çok düzenli ve kapsamlı bir fuardı. Bunca Farsça kitabı bir arada görmek çok çok büyük bir keyifti benim için.

– Son olarak Fars edebiyatına yönelik özel bir yorumunuz varsa bizimle paylaşır mısınız?

– Fars Edebiyatını çok seviyorum. Dikkatimi çeken bir husus, Türkçe'de modern öykülerde de tasavvûfî- İrfânî içerikler olabiliyor. Mustafa Kutlu, Sâmîha Ayverdî gibi yazarları bu konuda örnek gösterebiliriz. Ama klâsik Fars Edebiyatı irfân üzerine kurulu olduğu halde modern Fars edebiyatında bu tarz çalışmalara pek rastlamadım. Kâzım Tînâ'nın tasavvufî içerikli öyküleri olduğunu biliyorum ama İran'da kitaplarını bulamadım maalesef. Bir de te'lif hakları büyük bir sorun. Türkiye'de

te'lif hakları olmadan hiç bir eser basılamıyor. Bu yüzden İranlı yayıncılarla anlaşmak ve onların onaylarını almak gerekiyor. İranlı yayıncılardan kitap tercümesi izni için imza almak, onlara ulaşmak ise gerçekten çok zor oluyor.

Söhbetdeşlik